

Laadulliset tutkimusmenetelmät 5 op

Kasvatustieteen / Erityispedagogiikan / Aikuiskasvatustieteen aineopinnot
Iv 2024-2025

Sisällysluettelo

Osaamistavoite ja sisältö	3
Aikataulu	4
Suoritustapa	6
Tutkimusmenetelmäkohtaisia ohjeita	10
Opintoryhmä ja verkkotyöskentely	14
Vastuuopettajan esittely	16

Osaamistavoite ja sisältö

Opiskelija ymmärtää laadullisen tutkimuksen lähtökohtia ja lähestymistapoja kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Hän tuntee erilaisia laadullisia aineistoja ja ymmärtää, minkälaista tutkimusta niiden avulla voidaan tehdä. Opiskelija hallitsee laadullisen tutkimuksen suunnittelun, aineiston tuottamisen, analyysin ja tulkinnan perusteet. Opiskelija osaa soveltaa laadullisen sisällönanalyysin periaatteita erilaisten aineistojen analysoimiseen. Hän tuntee myös muita laadullisia aineiston analyysin tapoja. Opiskelijan yleiset työelämävalmiudet vahvistuvat, sillä hän omaksuu myös yleisiä tiedonhankinnan, tiedonkäsittelyn ja kriittisen ajattelun taitoja, joita voi soveltaa työelämän kehittämiseen ja ongelmanratkaisuun.

Keskeiset sisällöt

- tutustutaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtiin, mahdollisuuksiin, rajoitteisiin ja luotettavuuteen
- perehdytään laadullisen tutkimuspro-

sessin eri vaiheisiin suunnittelusta, aineiston tuottamiseen, analyysiin ja tulkintaan, sekä pohditaan tutkimuksen eettisiä valintoja ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta

- tutustutaan monipuolisesti erilaisiin laadullisen tutkimuksen lähestymistapoihin ja menetelmiin
- harjoitellaan laadullisten menetelmien soveltamista sekä laadullisen tutkimuksen tulosten raportointia

Aikataulu

Luento-opetus on yhteinen yliopiston tutkinto-opetuksen kanssa. Luennoille voi osallistua etäyhteydellä Zoomissa ja luennot myös tallennetaan. Valmiit aineistot / Marjo Nieminen -luento sekä Tiedonhaun ohjausluento tulevat kuunneltavaksi vain luentotallenteina Moodleen. Lisäksi opiskelija osallistuu yhteen ryhmäohjaukseen, joka järjestetään etäyhteydellä ja johon ilmoittaudutaan Moodlella.

Viikko 2

- MONIMUOTO- JA VERKKO-OPINNOT: Itsenäinen opiskelu

Viikko 3

- Johdantoluento / Tiina Tuijula maanantaina 13.1.2025 klo 16.30–19.00 verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/66883621942>
- Kriittinen diskurssin tutkimus ja politiikkadokumenttien analyysi -luento / Hanna Laalo tiistaina 14.1.2025 klo 16.30–19.00, verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/67616739923>
- Valmiit aineistot -luentotallenteet / Marjo Nieminen julkaistaan Moodlella torstaina 16.1.2025 klo 12.

Viikko 4

- Narratiivinen tutkimus -luento / Päivi Siivonen maanantaina 20.1.2025 klo 13.30–16.00, PUB5, Publikum, Assistentinkatu 7. Luento tulee kuunneltavaksi myös tallenteena.

- Haastattelu -luento / Marianna

Heinonen keskiviikkona 22.1.2025 klo 16.30–19.00, verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/64393388534>

- MONIMUOTO- JA VERKKO-OPINNOT: Ilmoittautuminen ryhmäohjaukseen Moodlella 20.1.–26.1.2025. Tutkimusharjoitus tehdään pareittain tai kolmen hengen pienryhmässä ja vain yksi ryhmäläinen ilmoittautuu ja varaa näin paikan ryhmälleen. Kaikkien ryhmän jäsenten toivotaan osallistuvan ryhmäohjaukseen.
- MONIMUOTO-OPINNOT: Opintoryhmä (4 t) / Tutkimusmenetelmän valinta ja empiirisen osuuden suunnittelu

Viikko 5

- Sisällönanalyysi -luento / Rano Huttunen tiistaina 28.1.2025 klo 16.30–19.00, verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/4322792947>
- MONIMUOTO-OPINNOT: Opintoryhmä (4 t) / Tutkimusmenetelmän valinta ja empiirisen osuuden suunnittelu

Viikko 6

- MONIMUOTO- JA VERKKO-OPINNOT: Itsenäinen opiskelu ja tutkimussuunnitelman palautus verkkoalueelle 3.2.2025 mennessä.

Viikko 7

- Haastattelu -luento / Marianna Ryhmät on tarkoitettu erityispedagogiikan,

kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen aineopintojen monimuoto- ja verkko-opintojen opiskelijoille. Työskentely perustuu opiskelijoiden etukäteen palauttamiin tutkimussuunnitelmiin. Tutkimussuunnitelma tulee palauttaa verkkoalueelle aikataulun mukaan, jotta opettaja ja muut osallistujat ehtivät tutustua niihin etukäteen.

- **MONIMUOTO- JA VERKKO-OPINNOT:**
- Ryhmäohjaus / Marianna Heinenen maanantaina 10.2.2025 klo 16.30–19.45 verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/69299504611> TAI
- Ryhmäohjaus / Tiina Tuijula tiistaina 11.2.2025 klo 16.30–19.45 verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/66883621942> TAI
- Ryhmäohjaus / Hanna Laalo torstaina 13.2.2025 klo 16.30–19.45 verkko-oppimisympäristö, etäyhteyden osoite <https://utu.zoom.us/j/67616739923>

Viikot 8–10

- Itsenäinen opiskelu

Viikot 11–12

- **MONIMUOTO-OPINNOT:** Opintoryhmä (4 t) / Tutkimusharjoitusten esittäminen ja vertaisarviointi
- **VERKKO-OPINNOT:** Tutkimusraporttien vertaisarviointi verkkotyöskentelynä 10.–23.3.2025.

Viikko 13

- Laadulliset tutkimusmenetelmät -tutkimusraportin tai kirjallisuusesseen palautus 28.3.2025 mennessä.

Kuva 1: Kuva: Pixabay.

Suoritustapa

Opintojaksoon sisältyy:

- luennot ja ryhmäohjaus etäopetuksena verkko-oppimisympäristössä
- tutkimusharjoituksen suunnittelu, toteutus ja tutkimusraportti ensisijaisesti 2–3 opiskelijan pienryhmätyönä (tai perustellusta syystä yksilötyönä) TAI yksilötyönä tehtävä kirjallisuusessee
- monimuoto-opintojen opiskelijoilla opintoryhmätyöskentely JA verkko-opintojen opiskelijoilla verkkotyöskentely.

Opintojakson pakollinen kirjallisuus:

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. (myös e-kirjana)

Suosittelava kirjallisuus:

Valli, R. & Aaltola, J. 2015 tai uudempi painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Valli, R. & Aaltola, J. 2015 tai uudempi painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2019 (tai

vanhempi painos 2009). Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Laaksonen, S-M., Matikainen, J. & Tikka, M. (toim.) 2013. Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.

Lisäksi opintojaksosta vastaavat opettajat voivat osoittaa suositeltavaa laadullisen tutkimuksen kirjallisuutta.

Luennot ja ryhmäohjaus

Opintojakso käynnistyy luennoilla, joilla käsitellään laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä. Luennot ohjaavat ja helpottavat tutkimusharjoituksen tekemisessä, joten osallistuminen on erityisen tärkeää ainakin ellet ole aikaisemmin opiskellut menetelmäopintoja tai tehnyt tutkimusta. (Poissaoloa ei tarvitse korvata.) Osasta luennoista tulee tallenteet verkkoalueelle kuunneltaviksi.

Luennon jälkeen parit ja pienryhmät valitsevat laadullisen tutkimusmenetelmän (haastattelu tai valmiit aineistot), jolla suunnittelevat ja toteuttavat harjoituksen. Yksi ryhmän jäsen ilmoittaa ryhmänsä ryhmäohjaukseen. Harjoituksesta tehdään ensiksi tutkimussuunnitelma, joka palautetaan verkkoalueelle hyvissä ajoin ennen ohjausta, jotta opettaja ja muut osallistujat ehtivät siihen perehtymään. Ryhmäohjauksessa ryhmät saavat palautetta suunnitelmasta sekä ohjausta aineiston keräämiseen, analyysiin ja raportointiin.

Tutkimusraportti

Tutkimusharjoituksen tarkoituksena on perehtyä ja harjoitella yhden tutkimusmenetelmän käyttöä. Valitulla tutkimusmenetelmällä kerätään pienimuotoinen aineisto, jonka jälkeen tehdään tutkimusraportti yleistä tutkimuksen raportointimallia noudattaen. Harjoitus tehdään ensisijaisesti 2–3 henkilön pienryhmässä. Raportin laajuus on ryhmätyössä 11–15 sivua (ja yksilötyössä 9–12 sivua).

Tutkimustuloksista raportoidaan ainoastaan keskeisimmät tulokset. Raportissa kuvataan monipuolisesti menetelmän heikkouksia ja vahvuuksia tutkimusprosessin eri vaiheissa, muun muassa mihin menetelmä soveltuu/ei sovellu ja miten/miksi saatuihin tuloksiin päädyttiin sekä miten luotettavaa tietoa saatiin.

Raportissa tulee hyödyntää menetelmäkirjallisuutta. Kirjallisuusvaihtoehtoja löydät esimerkiksi opiskeluoppaan tutkimuskirjallisuuslistasta. Voit pohtia kirjallisuutta hyödyntäen esimerkiksi:

- Miten valittu menetelmä soveltui tähän tutkimukseen ja mitkä ovat menetelmän vahvuudet ja heikkoudet tutkimusprosessin eri vaiheissa?
- Miten käytetty menetelmä vaikutti saatuihin tuloksiin? Olisiko toisella menetelmällä päädytty samanlaisiin tuloksiin/johtopäätöksiin?
- Minkälainen merkitys menetelmävalinnalla on ylipäätään koko tutkimukselle?
- Mihin menetelmävalinnan tulisi perustua ja minkälaiset tekijät siihen vaikuttavat?
- Miten menetelmä soveltuu kasvatustieteisiin (mahdollisuudet ja haasteet)?

Tutkimusraportin muotoseikoissa noudatetaan yleisiä esseen kirjoitusohjeita. Tutkimusraportin loppuun liitetään itsearviointi, joka voi ryhmätyössä olla ryhmän yhteinen. Opettaja arvioi tutkimusraportin numeerisesti asteikolla 1–5 Moodlessa olevaa arviointilomaketta käyttäen.

Tutkimussuunnitelman ja -raportin sisältö

Ennen tutkimusharjoituksen toteuttamista laaditaan tutkimussuunnitelma, joka palautetaan verkkoalueelle hyvissä ajoin ennen ryhmäohjausta. Suunnitelmat käsitellään opettajan johdolla, ja niistä saadaan palautetta ennen tutkimusharjoitusten toteuttamista. Aineistoa ei kannata kerätä ennen suunnitelmasta saatua palautetta. Jos teet tutkimusraportin muuna ajankohtana, aloita tutkimusharjoituksen tekeminen tutkimussuunnitelmalla, mutta tällöin sitä ei tarvitse palauttaa Moodleen.

Tutkimussuunnitelmaan kirjoitetaan auki tutkimusraportin kohdat 1–3. Myös työn alustava otsikko, sisällysluettelo ja alustava lähdeluettelo pitää tutkimussuunnitelmassa olla.

Tutkimusraportti koostuu seuraavista osista:

Kansi- eli nimiölehti

HUOM! Raportin kansilehdessä (oikea alalaita) tulee mainita ryhmän opettajan nimi, jotta tehtävä löytää vaivattomasti oikealle opettajalle arvioitavaksi.

Sisältö

1 Johdanto

Tässä osassa tuodaan esille tutkimuksen aihe ja sen rajausta eli luonnehditaan tutkimuksen tarkoitus lyhyesti.

2 Tutkimuksen teoreettis-käsitteelliset lähtökohdat eli teoreettinen viitekehys

Tässä osassa määritellään tutkimuksen peruskäsitteet ja/tai luodaan lyhyt katsaus aikaisempaan tutkimukseen tai teoreettiseen lähtökohtaan (käytetään vähintään yhtä aikaisempaa tutkimusta/teoriaa, ei kuitenkaan pro gradua tai muuta sen tasoista opinnäyte-työtä eikä wikipediaa)

3 Menetelmäosa eli tutkimuskysymys/kysymykset, käytetyn menetelmän, toteutuksen ja analyysin kuvaus

Tässä osassa ovat tutkimuskysymys/kysymykset sekä kuvataan tutkimusmenetelmää ja tulosten analyysia lähdekirjallisuutta hyödyntäen. Tutkimusharjoituksen toteutus kuvataan siten, että se olisi kuvauksen pohjalta toistettavissa sekä lisäksi kuvataan käytetty aineisto tai kohdejoukko sekä valinnan perustelu. (Em. asiat jäsennellään tarkoituksenmukaisiin alalukuihin.) Lisätietoja menetelmäosassa kuvattavista asioista saat luennoilla ja ryhmäohjauksessa sekä menetelmäkirjallisuudesta.

4 Tulososa eli päätulosten esittely analyysin pohjalta

5 Pohdinta, jossa tulosten yhteenvetoa ja johtopäätöksiä

6 Metodinen arviointi, jossa arvioidaan metodikirjallisuuttakin apuna käyttäen tutkimusmenetelmän soveltuvuutta suhteessa omaan aiheeseen/tutkimuskysymykseen/tuloksiin (vahvuuksia, heikkouksia, hyviä ja huonoja puolia) sekä tutkimusprosessia kokonaisuudessaan.

Lähdeluettelo

Liitteet

Liitteeksi laitetaan esimerkiksi haastattelurunko sekä yksi litteroitu haastattelu (parityössä 2 ja pienryhmätyössä 3 litteroitua haastattelua). Lisäksi haastattelussa liitetään tietosuojailmoitus.

Itsearviointi

Kirjallisuusessee

Kirjallisuusessee on tutkimusraportin vaihtoehtoinen suoritus, joka tehdään itsenäisesti yksilötyönä. Tehtävässä noudatetaan yleisiä esseiden kirjoitusohjeita (ks. Opiskelijan yleisopas¹)

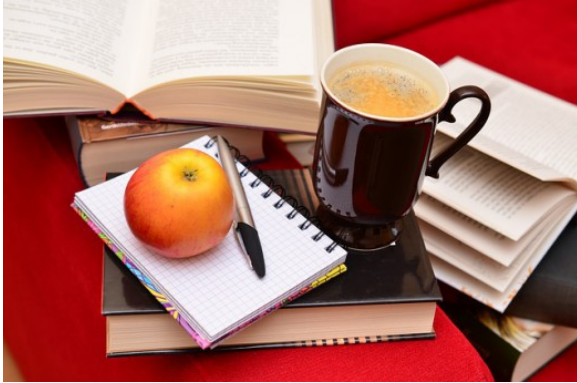
Kirjoita noin 10 sivuinen (johdannosta pohdintaan) essee laadullisesta tutkimuksesta. Esseessä tulee hyödyntää opintojakson kirjallisuuden pakollisen kirjan lisäksi vähintään kahta muuta kirjaa. Esseessäsi voit käsitellä esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Mitä on laadullinen tutkimus? Mikä tekee laadullisesta tutkimuksesta tiedettä?
- Miten ja mistä laadulliseen tutkimukseen saadaan aineisto?
- Mikä on aineiston saturaatiopiste (kyläntymispiste)?
- Onko objektiivisuus mahdollista laadullisessa tutkimuksessa? Mitä on tutkimuksen objektiivisuus?
- Mitä on aineistolähtöinen ja teoria- lähtöinen aineistoanalyysi laadullisessa tutkimuksessa?
- Esittele kaksi laadullisen tutkimuksen metodia.
- Mikä tekee laadullisesta tutkimuksesta huonoa tai hyvää eli millä perusteella voidaan arvioida laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tai laatua?
- Mistä tiedän, mikä on riittävä määrä aineistoa kunnollisen laadullisen tutkimuksen tekemiseen?
- Mitä on aineisto- ja menetelmätriangu-laatio laadullisessa tutkimuksessa?
- Minkälaisia haastatteluja voidaan teh-

¹<https://utu.onedu.fi/verkkojulkaisut/zine/348/cover>

dä laadullisessa tutkimuksessa?

- Mitä on teemoittelu (kategorisointi) laadullisessa aineistonanalyysissä?
- Mitä tutkimuseettisiä kysymyksiä liittyy laadulliseen tutkimukseen?

Kuva 2: Kuva: Pixabay.

Kuva 3: Kuva: Pixabay.

Tutkimusmenetelmäkohtaisia ohjeita

Valmiit dokumenttiaineistot

Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa yhden keskeisen tutkimusaineistoryhmän muodostavat valmiit dokumenttiaineistot. Aina ei tarvitse kerätä aineistoa alusta lähtien itse esimerkiksi haastattelun avulla (= tutkimuksen synnyttämä aineisto), vaan tutkimuksen kohteena oleva tieto on jo olemassa josakin. Tämänkaltaisia aineistoja kutsutaan luonnollisiksi aineistoiksi, ne ovat siis olemassa tutkimuksessa riippumatta. Luonnollisia aineistoja ovat kaikki erilaiset, olemassa olevat dokumentit kuten muistiot, rekisterit, arkistot, vuosikertomukset, pöytäkirjat, sähköpostikeskustelut, internet-sivustot ynnä kaikki muut sellaiset, joita instituutiot, yritykset ja yhteisöt ylläpitävät osana normaalia toimintaansa. Myös kirjeet, päiväkirjat, erilaiset viestit ja puheet, blogit, julkiset keskustelufoorumit ja mielipideosastot ovat luonnollista aineistoa. Samoin erilaiset kulttuurintuotokset ja mediahyödykkeet, kuten maalaukset ja valokuvat, elämäkerrat, mainokset, sanomalehdet ja vaikkapa suomalaisen popmusiikin sanoitukset kuuluvat niinkään tähän ryhmään. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013.)

Lähdekritiikki

Kun dokumentteja käytetään tutkimuksessa, on aina pidettävä mielessä lähdekritiikki. Kaikki aineistot ovat jollain lailla kiinni syntyehdoissaan, mikä vaikuttaa siihen, mistä aineisto voi kertoa. Dokumentit ovat osa niitä kokoavien instituutioiden toimintaa. Niillä on tyypillisesti jokin käyttötarkoitus, niiden laatimisella on jokin funktio. Ne kuuluvat johonkin käyttöyhteisöön tai toimintaan,

jonka osia ne ovat. Tutkijan on syytä miettiä ja tunnistaa näitä "tuotantoehtoja", jotta hän voi arvioida aineistonsa luotettavuutta tai painottuneisuutta ja sitä, mitä ja mihin hän pystyy käyttämästään aineistosta yleistämään. (Ronkainen ym. 2013.)

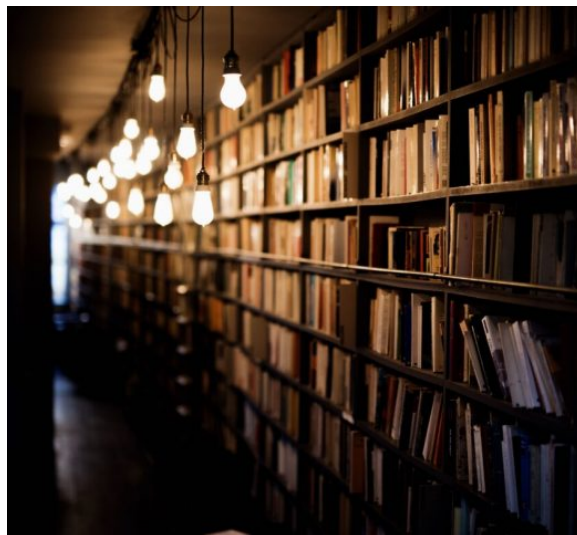
Ohjeita aineiston rajaukseen ja analyysiin

Valmiit aineistot -menetelmässä tutkimuskysymys (-kysymykset) määrää aikaväliä ja aineiston määrää. Alussa kannattaa miettiä alustavat tutkimuskysymykset, jotka sitten täsmentyvät aineistoon tutustuttaessa. Tutkimuskysymyksiä voi joutua ja saa muuttaa pitkin matkan ja aineisto itsekin tässä menetelmässä ohjaa jo tehtyjä valintoja. Tämänkokoisessa harjoitustyössä tutkimuskysymyksiä ei kannata olla liian monta, sopiva määrä on 1–3. Muotoile sellaiset tutkimuskysymykset, joihin ei voi vastata kyllä/ei (tyypillisesti käytettyjä hyviä ovat esimerkiksi: Miten, millaisia, mitkä tekijät...). Tutkimuskysymykset muotoillaan siten, että aineisto todella voi antaa niihin vastauksen ja varotaan yrittämästä tehdä liian suoria kausaalisuuspäätelmiä eli tutkia esimerkiksi sellaisten asioiden toisiinsa liittyvyyttä, jota aineistosta ei voida lukea.

Ole kriittinen aineiston suhteen ja mieti sen sopivuus tutkimusaineistoksi. Jos aluksi valittu aineiston määrä osoittautuu liian pieneksi tai suureksi, tehtyjä valintoja voi tarkistaa ja tarpeen mukaan aineiston määrää ja aikaväliä voi rajata tai laajentaa. Minimimäärää on vaikea sanoa eli kuinka monta aikaisempaa tutkimusta, artikkelia, lehteä, videota tms. tulisi käyttää. Yleensä kuitenkin yksi aineistolaji riittää kohteeksi tässä harjoitustyössä.

Tärkeintä on, että omat tutkimuskysymykset kohtaavat aineiston tarkoituksenmukaisella tavalla. Aineiston aikaväli voi vaihdella paljonkin. Esimerkiksi lehtien kohdalla tarkasteluajanjakso voi olla 10 vuotta, mutta toisaalta voidaan aineistosta ja aiheesta riippuen ottaa vaikka yksi vuosi yhdeltä vuosikymmeneltä ja toinen vuosi toiselta vuosikymmeneltä, kolmas kolmannelta ja vertailla niitä keskenään. Otanta kannattaa miettiä huolella, sen on oltava perusteltavissa oleva, harkittu ja systemaattinen.

Oman tutkimusaineiston eli sen, mistä tulokset etsitään, pitää olla eri kuin teoriataustassa käytettävä lähde/lähteet. Kun valmista aineistoa käytetään tutkimusaineistona, on erityisen tärkeä saada tutkimusasetelma tutkimukselliseksi erotuksena referoinnista eli siitä, että vain kertoo eli esittelee aikaisemman tiedon uudestaan. Tähän auttaa tarkkaan mietitty tutkimuskysymys sekä aineiston tarkoituksenmukainen analyysi. Analyysitapoja on monia kuten muissakin menetelmissä. Aineiston analyysissä kerätystä aineistosta haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Laadullisessa analysoinnissa ryhdytään tekemään erityyppisiä sisällönanalyysijä/sisällönerittelyjä, usein esimerkiksi teemoittelu ja/tai luokittelu ovat käyttökelpoisia vaihtoehtoja. Laadullisen tutkimuksen analyysistä löydät lisätietoa esimerkiksi Tuomen ja Sarajärven (2009 tai 2018) kirjasta Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Kuva 4: Kuva: Pixnio.

Haastattelu

Tutkimusharjoitus koostuu tutkimussuunnitelman tekemisestä ja pienen teemahaastattelututkimuksen toteuttamisesta ja sen raportoinnista. Tutkimussuunnitelmassa ja -harjoituksessa kannattaa käyttää luentojen lisäksi apuna tutkimusmenetelmäkirjallisuutta (esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015. Tutki ja kirjoita; Hirsjärvi & Hurme 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.)

Haastattelututkimuksen tekeminen aloitetaan tutkimussuunnitelman laatimisella. Aluksi valitaan aihe ja rajataan se. Ota huomioon tämän harjoitustyön yhteydessä, että aiheen tulee soveltua kasvatustieteelliseen haastattelututkimukseen. Seuraavassa vaiheessa tutustutaan aiheesta tehtyihin aikaisempiin tutkimuksiin. Samalla voidaan valita ja selkiyttää tutkimuksen peruskäsitteitä. Aikaisempien tutkimuksien ja/tai tieteellisten käsitteiden avulla on mahdollista laatia tutkimukselle viitekehys. Tässä harjoituksessa viitekehysten laatimisessa käytetään vähintään yhtä aikaisempaa tut-

kimusta. Aikaisemmat tutkimukset toimivat apuvälineinä, kun täsmennetään tutkimuksen tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymyksistä voidaan tutkimus- ja menetelmäkirjallisuudessa käyttää nimitystä tutkimusongelmat tai tutkimustehtävä. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015).

Seuraavaksi tutkimuksen tekeminen etenee aineistonkeruumenetelmän valintaan. Tässä harjoituksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Haastatteluvien määrä riippuu tavanomaisesti tutkimuksen aiheesta ja tutkimuskysymyksistä, jotka vaikuttavat tutkimuksen kohdejoukkoon. (Tässä harjoitustyössä tätä ei välttämättä voida täysin noudattaa harjoitustyön kuormittavuuden / opintojakson opintopistemäärän vuoksi.) Tässä harjoitustyössä haastatteluja tehdään 2–3 haastattelua / opiskelija. Jos haluat, voit tietenkin haastatella useampanakin henkilöä. Haastateltavien valinnassa käytetään ns. harkinnanvaraista näytettä (ks. Hirsjärvi & Hurme 2014, 59). Ota myös huomioon tiettyjä menetelmän sisältämiä rajoituksia: älä haastattele tuttavaasi tai sukulaistasi. Haastateltavilta pyydetään suostumus tutkimukseen (tutkimusetiikasta ks. esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015). Lisäksi suunnitellaan tutkittavien informointi (eli tietosuojailmoitus, josta saa ohjeistusta menetelmäohjauksessa ja Moodlealueella olevasta Proseminaari -opiskeluoppaasta.) Haastateltavien lisäksi valitaan haastattelulaji (suosituksena harjoitustyöhön yksilöhaastattelu) sekä suunnitellaan haastattelun sisältö eli valitaan haastattelun teema-alueet ja laaditaan haastattelurunko. (Ks. luennot ja Hirsjärvi & Hurme 2014, 66–67.) Samalla suunnitellaan haastattelun muu käytännön toteuttaminen, esimerkiksi ajat ja paikat (ks. luennot ja Hirsjärvi & Hurme 2014, 78–134). Tutkimussuunnitelman menetelmä-

osassa kuvataan aineistonkeruumenetelmää ja sitä, miten aineisto käytännössä kerätään; muun muassa kuvataan haastattelun kohdejoukko (haastateltavien määrä, miten valitaan), haastattelulaji, haastattelutyyppi, haastattelun teema-alueet ja niiden perustelut (haastattelurunko ja tietosuojailmoitus laitetaan liitteeksi).

Seuraavaksi tutkimuksessa siirrytään haastattelujen käytännön toteuttamiseen. Käytännön toteuttamisesta saat lisätietoja luennoilla ja menetelmäkirjallisuudesta (Hirsjärvi & Hurme 2014, 78–134.) Kaikki haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan peruslitteroinnin mukaisesti eli kirjoitetaan tekstiksi sanatarkasti puhekieltä noudattaen (tekstistä jätetään pois täytesanat (esim. tota, niinku), toistot, keskenjäävät tavut ja yksittäiset äännähdykset) (<https://www.fsd.tuni.fi/aineistonhallinta/fi/tutkittavien-informointi.htm>).²

Haastatteluaineiston keräämisen jälkeen tutkimusraportin menetelmäosa täydentyy tältä osin. Varsinaisen tutkimusraportin menetelmäosassa kerrotaan, miten haastatteluaineiston keruu toteutettiin. Raportissa kuvataan – kuten tutkimussuunnitelmassa – haastattelun kohdejoukko (haastateltavien määrä, miten valittiin), haastattelulaji, haastattelutyyppi, haastattelun teema-alueet ja niiden perustelut (haastattelurunko laitetaan liitteeksi). Näiden lisäksi raportoidaan haastattelutilanteesta. Myös haastatteluluennon dioista löydät tarkemman listauksen menetelmäluvussa raportoitavista asioista.

Kun haastatteluaineisto on kerätty ja litteroitu, voidaan aloittaa aineiston analyysi. Teemahaastattelut voidaan analysoida monella eri tavalla, esimerkiksi teemoittelemalla teema-alueiden mukaisesti. Valittu analyysime-

²<https://www.fsd.tuni.fi/aineistonhallinta/fi/tutkittavien-informointi.html>

netelmä ja aineiston analyysi kuvataan menetelmäluvussa. (Koska harjoitustyö keskittyy aineiston hankintamenetelmiin, analyysimenetelmä voi jäädä raportissa maininnan tasolle). Varsinaiset tutkimustulokset raportoidaan Tulokset-luvussa ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä kerrotaan Pohdinta-luvussa. Viimeistään Pohdinta-luvussa on myös diskussio aikaisemman tutkimuksen kanssa. Tässä harjoitustyössä päähuomio on aineistonkeruumenetelmässä, joten tutkimusraportissa esitetyt tulokset ja johtopäätökset voivat olla alustavia. (Lisätietoja aineiston analysoinnista ja haastattelututkimuksen tulosten raportoinnista löydät luennon dioista sekä esim. Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010.) Pohdintaluvun jälkeen kirjoitat vielä metodisen arvioinnin (ks. edellä Tutkimus-

suunnitelman ja -raportin sisältö) sekä itsearvioinnin.

KUVIO: Teemahaastattelututkimuksen tavanomainen kulku³

³<https://utu.onedu.fi/verkkojulkaisut/wp-content/uploads/sites/2/2015/06/haastattelunkulkukuvio-1.pdf>

Opintoryhmä ja verkkotyöskentely

MONIMUOTO-OPINNOT: Opintoryhmä I

Tutkimusmenetelmän valinta ja tutkimusharjoituksen suunnittelu

Palatkaa yhteisesti luentoihin esimerkiksi "hattujen" avulla. Hattutekniikan avulla voi keskittyä yhteen asiaan kerrallaan ja ideana on tarkkaavaisuuden suuntaaminen eri kohteisiin sekä erilaisten roolien ottaminen eri värisiä hattuja (= mietintämyssyjä) käyttäen. Valkoinen hatturyhmä kertoo, mitä luennoilla käsiteltiin, mitä opittiin ja mitä tapahtui eli keskittyy faktatietoon. Valkoinen ryhmä myös pohtii ja tuo esille, mikä luennoilla jäi epäselväksi. Punainen hatturyhmä kertoo, miltä luennot tuntuivat eli minkälaisia tunteita luennoilla käsitellyt asiat ja keskustelu herättivät. Punainen hattu antaa tunnenäkökulman asioihin, ja sen alle sopivat kaikki spontaanit mielenilmaukset, intuitiot, aavistukset tai epäilyt eikä niitä tarvitse perustella tai selitellä. Musta hatturyhmä keskittyy siihen, mitä puuttui, mitä ristiriitaisuuksia esiintyi tai mikä meni pieleen eli kaikkiin negatiivisiin kokemuksiin. Kokemukset esitetään loogisesti ja asianmukaisin perusteluin ilman tunnepuolta, joka kuuluu punaisen hatun alle. Keltainen hatturyhmä puolestaan keskittyy perusteluineen asioiden positiivisiin ja hyödyllisiin puoliin eli mitä hyvää ja kehittämiskelpoista päivä antoi, mitä uutta opittiin ja koettiin. Keltaisen hatun alle sopivat kaikki hullutkin ideat, ehdotukset, aloitteet, "jossittelu", mahdollisuudet, toiveet sekä lisäksi korjaukset mustan hatun löytämiin heikkoihin kohtiin.

Sopikaa pienryhmät ja pohtikaa minkälaisen

tutkimusharjoituksen haluatte tehdä ja mikä olisi siihen sopiva tutkimusmenetelmä. Pienryhmät voivat aloittaa harjoitusaiheiden ideoinnin ja tutkimussuunnitelman tekemisen tai vaihtoehtoisesti tämä voidaan toteuttaa koko ryhmän työskentelynä. Sopikaa myös opponentit sekä miten raportti toimitetaan opponentille ja jatkon aikataulu.

MONIMUOTO-OPINNOT: Opintoryhmä II

Tutkimusraporttien esittäminen ja vertaisarviointi

Valmistaudu esittämään tutkimusharjoituksesi ryhmässä sekä perehdy opponenttina vähintään yhteen toisen tekemään tutkimusraporttiin. Raportoidut tutkimusharjoitukset esitetään omalle opintoryhmälle, opponentti antaa palautetta tutkimusharjoituksesta ja kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat aktiivisesti niistä käytävään palautekeskusteluun. Tavoitteena on oppia toisten tekemistä tutkimusharjoituksista ja jakaa eri menetelmistä saatuja kokemuksia.

VERKKO-OPINNOT: Tutkimusraporttien vertaisarviointi

Verkkotyöskentelyn tavoitteena on perehtyä erilaisiin tutkimusraportteihin ja antaa vertaispalautetta. Voit osallistua verkkotyöskentelyyn itsellesi sopivalla viikolla, mutta suositeltavaa on palauttaa oma tutkimusraportti mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta keskustelu pääsee heti käyntiin ja ehdit saamaan palautetta ennen tutkimusraportin lopullista palautusta arviointia varten.

Palauta tutkimusraportti Moodlen keskustelualueelle. Perehdy tutkimusraportteihin ja anna rakentavaa palautetta yhdestä tutkimusraportista. Jos mahdollista, niin valitse raportiksi ensisijaisesti sellainen, josta ei vielä ole annettu palautetta. Arvioi palautteessasi erityisesti tutkimusmenetelmää ja sen analysointia sekä tutkimusraporttia kokonaisuudessaan.

Ohjaavia kysymyksiä opponointiin ja vertaisarviointiin

Tutkimusraporttien opponoinnissa ja vertaisarvioinnissa voi käyttää apuna esimerkiksi seuraavia ohjaavia kysymyksiä:

- Miten mielestäsi tutkimusmenetelmä sopii ja toimii tehdyssä harjoituksessa?
- Onko raportissa analysoitu menetelmää kattavasti (mm. vahvuudet, heikoudet, mahdollisuudet, rajoitukset)?

Miten täydentäisit tehtyä analysointia?

- Miten harjoituksen luotettavuutta on arvioitu? Pystyisikö vastaavan harjoituksen toteuttamaan samalla tavalla raportin toteutuksen kuvauksen pohjalta?
- Minkälainen on tutkimusraportin rakenne ja jäsentely kokonaisuudessaan? (esim. rakenne, jäsentely, käsitteiden määrittely)

Vastuuopettajan esittely

Tiina Tuijula (KT, yliopistonlehtori)

Kuva 5: Tiina Tuijula

Työskentelen Turun yliopistossa kasvatustieteiden laitoksella yliopistonlehtorina. Olen kasvatustieteen opintojeni lisäksi koulutukseltani luokanopettaja ja sosiaalityöntekijä. Ammatillinen kiinnostukseni kohdistuu erityisesti opettamiseen ja sen kehittämiseen. Tutkimusaiheinani ovatkin olleet oppimiseen ja pedagogisiin ympäristöihin liittyvät asiat alakoululaisista yliopisto-opiskelijoihin. Väitöskirjassani tutkin lukiolaisten opintojen kulkua ja erityisesti heidän itsesäätelystrategioitaan opiskelussa ja niiden kehitystä lukio-opintojen aikana.